

skozi vrata in kmalu stoji pri jami, ki je pokrita z ledom, gladkim kakor steklo. Oj, kako lep in vabljev je pogled na led! Kar po nogah šumi mlademu der-salcu, da se tako nekako same o sebi začnó pomikati proti ledu.

„Naj malo poskusim, kako kaj gre po letošnjem ledu,“ reče France in se zažene z vso svojo močjo na led. A jedva je dospel do srede, kar mu zaberní na ušesa strašen „tresk!“ — led se razpoči in France gleda iz jame, kakor sv. Vid iz kotla v pratiki.

Njegov krič in vrišč privabi hlapca, ki je baš v hlevu živini polagal. S praznim košem na herbtu prileti na pomoč; a kako dečka dobiti iz globoke jame? Urno verže močno desko čez led, po tej se priplazi do Franceta in kmalu privleče vsega mokrega in mraza se tresočega na suho. Brez daljnega pomisleka pobaše ga v koš in ga nese v toplo izbo.

Ravno stopi mati iz kuhinje, ko pride hlapec v vežo s svojim košem, iz katerega je voda kapljala.

„Kaj pa neseš tako mokrega v izbo?“ vpraša ga radovedno.

„Franceta,“ reče hlapec in stopi v hižo.

„K-a-aj?“ začudi se mati in pogleda v koš. In res, kedó drugi nego li France je čepel na vsem životu dergetaje v košu.

„Kje pa si se zmočil?“ vpraša ga mati in ga potegne iz koša.

„Led se mu je uderl,“ reče hlapec.

„Nu, vsaj sem si uže mislila, da mora kaj tacega biti. Vidiš France, kako se godi tacemu, ki ne sluša. Taka je kazen neposlušnosti! Bodeš pa vpri-hodnje vedel slušati mater, ki samo to veleva, kar je zate dobro in koristno.“

France se joka in terdno obljubi, da ne bode nikedar več prelomil materi-nega povelja.

Kedór ne uboga,
Ga tepe nadloga.

A. Bukovski.

Nova meterska mera in vaga.

(Piše Ivan Tomšič.)

Dobro vem, da ste uže radovedni, kaj vam bodem denes povedal. Ali ste pa tudi bili pridni in se naučili, kar vam sem zadnjič rekel? Nu, vidim vas, da mi prikimujete, toraj hočem nadaljevati. Ostali smo zadnjič pri d ol gost nej meri, in to bodemo denes nadaljevali.

Jednôta d ol gost ne mere nam bode vprihodnje meter; baš zaradi tega ga morate dobro poznati. Ostanimo toraj pri njem.

Uže zadnjič sem rekel, da bodemo meter p om no ž e va li in del ili, kedar bode treba. A to pomnoževanje in deljenje bode jako lahko, ker se bode veršilo na desetinskej (decimalnej) podlagi. Le poslušajte, kako lahka stvar je to, nič družega nij nego igrača.

Rekel sem, da jednôta d ol gost ne mere je: **meter**. Po tej jednôti do-bimo mere za manjše in večje d ol gost i, a to po desetinskej množitvi in delitvi metra. Vsakdo ve, da za večje d ol gost i je treba večjih mer od jednôte, in te se dobé, ako meter, ki je jednôta, pomnožimo na 10, 100, 1000 in 10.000 metrov.

Pomnožujmo ga tedaj, da vidimo, kakova imena bomo dobili.

10 metrov imenovali bomo Dekameter;
 100 „ „ „ Hektometer;
 1000 „ „ „ Kilometer;
 10.000 „ „ „ Mirijameter.

Delimo zdaj meter po desetinski delitvi in dobili bomo:

10ti del metra ali decimeter;
 100ti „ „ „ centimeter (izgovarjaj santimeter);
 1000ti „ „ „ milimeter.

Glejte, kako dobro je, da ste se naučili onih sedem besed, ki vam je sem zadnjič omenil.

A da nam ne bode treba pisati dolgih besed, zaznamljevali si je bomo vprihodnje samo z dvema slovoma ovako le:

D m = Dekameter, H m = Hektometer, K m = Kilometer, M m = Mirijameter; d m = decimeter, c m = centimeter, m m = milimeter.

Kedar koli boste videli ova slova, uganili boste takoj, kaj pomenjajo.

Zdaj vam bi še rad pokazal „meter“, kolikoršen je sam na sebi v resnici, ali tega ne morem, ker je prevelik, da vam ga bi tukaj narisal. Nu uže vem, kaj storim, da dobite pravi pojem o „metru“. Narisati vam hočem decimeter t. j. deseti del metra in potlej si sami lahko naredite „meter“. Kaj ne to bode veselje in mérili boste vse križema, kar imate v sobi.

Kakor ste slišali, ima meter deset decimetrov in en takšen decimeter vam kaže ta le podoba:

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

Podoba je razdeljena zopet po desetinski delitvi v deset manjših delov, katere vam kažejo številke, in to so centimetri. Decimeter ima tedaj 10 centimetrov, a cel meter jih ima 100, kajti 10krat 10 je 100. Vsak centimeter je razdeljen zopet na 10 enacij delov, kar je na gornjej podobi zaznamovano s črticami, in to so milimetri. Centimeter ima tedaj 10 milimetrov, decimeter jih ima 100, in cel meter jih ima 1000, kakor vam sem uže povedal. Le preštejte čertice, ki je imate na centimetru in prepričali se boste, da jih je ravno 10, a desetkrat $10 = 100$ in 10krat $100 = 1000$.

A zdaj me zopet slušajte in storite, kar vam ukažem. Ako boste vse tako storili, prinese vam prihodnji „Vertec“ jako zanimivih stvarij, ki jih boste gotovo veseli.

Na delo tedaj! Vzemite nož in urežite si v gervovji lepo ravno palico. Potlej vzemite košek papirja in izméríte dolgost decimetra, ki vam ga sem zgoraj pokazal, in prenesite ga desetkrat v resnici na palico, ter za vsacim decimetrom naredite z nožem zarezo, in imeli boste naposled „meter“, kakovšen je v resnici. Zabilježite si nanj tudi centimetre in milimetre, kakor to vidite na podobi. — Potlej si naredite še posebej iz debelega papirja ali pa iz lesa natančen decimeter, ki ga lahko posnamete po gornjej podobi. Tak decimeter imate potlej lahko zmirom pri sebi.

Kaj ne, da so vse to lahke stvari? Nova dolgostna mera nij tedaj nič težavnega. Zato mi skušajte do prihodnjič rešiti ta le vprašanja:

Koliko centimetrov je list „Vertec“ dolg in koliko je širok? Koliko metrov je dolga vaša miza, postelj, omara? Koliko metrov je dolga soba? koliko metrov je široka? Kolika je višina in kolika širina ogledala, podobe, okna, šipe, vrat i. t. d. Vse to premérite z novo dolgotno mero, ki ste si jo sami naredili.

Pririodopisno-natoroznansko polje.

Zajec.

(S podobo.)

Ako greš zvečer, ko je vse tiho in mirno, na polje, videl ga boš boječega in zvitega zajca. Postoj malo in opazuj tega strahopetca, prepričal se bodeš, da vendar nij tako neumen, kakor se o njem misli. Bog mu je dal dolge in urne zadnje noge, da se hitro umakne vsakej nevarnosti, ki mu pretí. Najmanjši šum, ako le martinček ali kaka miška švigne po suhem listji, zapodí ga v beg, da brusi petè kakor bi ga sam veter nesel. Zato tudi v jeseni iz gozda rad na polje pobegne, da ga padajoče listje preveč ne straši. Malo katera žival se more ponašati s tako tenkim sluhom, kakor zajec; pa tudi še dosti dobro voha, samo vid mu nič kaj posebno ne služi. V hrib teče bolje, nego s hriba; v nevarnosti gre tudi v vodo in prav dobro plava. Med divjačino je zajec najbolj znana žival, in lovci ga jako preganjajo. Kedar mu gre za kožo, oprezen in prekanjen je kakor malo katera druga žival. On namreč nikoli ne beži pred sovražnikom naravnost v svoje ležišče, temuč teče nekaj časa dalje, potlej skače sim ter tja na desno in levo ter skoči naposled z velicim skokom v kotlino. V begu rad postoji, potreplje z ного, ogledava se za sovražnikom, postavi se tudi na zadnji nogi in prevrača ušesi. Večkrat se prav terdo k zemlji prihuli, pusti pse in lovce mémo, ter tako prekanj svoje preganjalce. Po leti ga ne streljajo radi, ker o tem času njegova koža nema posebne vrednosti. Ako ga človek dobi živega v roke, grize in praska, berca in veka, kakor majhno dete. Deževnega in snežnega vremena zajci nemajo radi, ob lepem vremenu se pa radi igrajo med saboj.

Zajci se hitro plodijo. Zajka ima po štirikrat na leto mlade, pervikrat in zadnjikrat navadno po dva, drugače po tri, štiri, tudi po pet. Mladiči takoj izpregledajo in potem ne zapró ves čas svojega življenja oči, tudi kedar spé ne. To je pač nekaj, česar ne more lahko vsak posnemati. Na mlade zajčke preži mačka, kuna, podlasica, lisica, pes, volk, osel, sova in tudi krokar; celó stari zajec mladiče klobutá in je često neusmiljeno naklesti. — Zajčje meso je jako tečno in okusno. Iz dlake se delajo klobuki, a kože se strojijo za pergamen.

Zajec žíví skoro po vsej Evropi po poljih in po gozdih. Njegova hrana je različna sočna zelenjava, posebno ima rad repo, zelje, deteljo, ozimino in peteršilj. Ako se preveč zaplodi, naredi mnogo škode po poljih in po gozdih, ker objeda poljske sadeže in mlada drevesca. Zato ljudje ne pusté, da bi se ta žival v prevelikem številu zaplodila.